

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційну роботу Калашника Андрія Сергійовича
«Адміністративно-правові засади реагування на виклики та загрози
національній безпеці України», подану на здобуття наукового ступеня
доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність тематики дослідження. Дисертаційне дослідження Калашника А.С. є самостійною та актуальною науковою працею, що має як теоретичне, так і прикладне значення для розвитку вітчизняної адміністративно-правової науки. Актуальність роботи зумовлена тим, що захищеність національних інтересів від реальних і потенційних викликів та загроз є визначальною передумовою збереження конституційного ладу, державного суверенітету, територіальної цілісності та безпечних умов для розвитку особи, суспільства і держави.

Особливої гостроти ця проблематика набула після початку повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України у лютому 2022 року, яка кардинально змінила уявлення про характер сучасних загроз національній безпеці та необхідні інструменти публічно-правового реагування на них. На сьогодні у сфері забезпечення національної безпеки зберігається низка системних проблем: відсутність чіткого законодавчого розмежування понять «виклик» і «загроза», недосконалість їх класифікації, відсутність єдиних критеріїв та показників оцінки стану національної безпеки, а також потреба в удосконаленні функцій і завдань суб'єктів сектору безпеки і оборони у частині стратегічного моніторингу, прогнозування та випереджального виявлення загроз.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених окремим питанням національної безпеки, спеціальних досліджень, у яких системно розкривалися б адміністративно-правові засади реагування на виклики та загрози національній безпеці України, фактично не проводилося. Саме це обумовлює необхідність комплексного наукового переосмислення відповідних адміністративно-правових механізмів. Обрана здобувачем тема є актуальною,

своєчасною та суспільно значущою, оскільки безпосередньо пов'язана з вирішенням конкретних правових і організаційних проблем у сфері забезпечення національної безпеки держави.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Дисертація вирізняється логічною структурою та внутрішньою узгодженістю всіх її елементів. Робота складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У вступі чітко визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, сформульовано наукову новизну, обґрунтовано методологічну основу та практичне значення одержаних результатів.

Перший розділ присвячено теоретико-правовим засадам адміністративно-правового реагування на виклики та загрози національній безпеці України. Здобувач з'ясував правову природу, види та джерела поширення відповідних викликів і загроз (підрозділ 1.1), визначив особливості адміністративно-правового реагування на них (підрозділ 1.2), а також вивчив зарубіжний досвід (США, Велика Британія, Німеччина, Польща, Франція, Італія, Чехія, Китай) та окреслив шляхи його використання в Україні (підрозділ 1.3).

Другий розділ містить комплексну характеристику нормативних засад і суб'єктного складу системи реагування. Автором охарактеризовано нормативні засади сучасної системи реагування на виклики та загрози національній безпеці (підрозділ 2.1), уточнено систему суб'єктів адміністративно-правового реагування та особливості їх координації і взаємодії (підрозділ 2.2), а також визначено форми та методи такого реагування (підрозділ 2.3).

Третій розділ присвячено спеціальним інструментам і механізмам адміністративно-правового реагування. Здобувач з'ясував особливості адміністративно-правового забезпечення ідентифікації, оцінки та моніторингу загроз, розкрив значення паспортизації загроз (підрозділ 3.1), розглянув місце демократичного цивільного контролю в системі заходів реагування (підрозділ 3.2), а також визначив адміністративно-правові заходи запобігання та нейтралізації інформаційних загроз (підрозділ 3.3).

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що вона є першим у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексним дослідженням, у якому системно розкрито зміст і структуру адміністративно-правових засад реагування на виклики та загрози національній безпеці України, уточнено правову природу, види, джерела поширення, форми, методи та суб'єктний склад такого реагування.

Уперше сформульовано авторське визначення адміністративно-правового реагування на виклики та загрози національній безпеці та національним інтересам України як врегульованої нормами адміністративного права діяльності уповноважених суб'єктів публічної влади захисного, відновлювального та превентивного характеру, спрямованої на виявлення, попередження, локалізацію та нейтралізацію зовнішніх і внутрішніх загроз. Уперше запропоновано цілісну систему паспортизації загроз національній безпеці, яка охоплює документування загроз, оцінку їх імовірності, прогнозування наслідків та формування алгоритмів реагування. Уперше також обґрунтовано недоцільність прийняття окремого універсального підзаконного акта про взаємодію та координацію всіх суб'єктів забезпечення національної безпеки.

Удосконалено понятійно-категоріальний апарат, зокрема визначення понять «адміністративно-правове реагування», «форма реагування», «метод реагування», «паспортизація загроз», «демократичний цивільний контроль», «інформаційна загроза», «моніторинг загроз»; теоретичні положення щодо класифікації суб'єктів адміністративно-правового реагування на суб'єктів загальної, спеціальної та допоміжної компетенції; наукові підходи до ідентифікації, оцінки та моніторингу загроз. Дістали подальшого розвитку наукові положення щодо правової природи викликів і загроз, змісту адміністративно-правового реагування, систематизації його видів і ознак, а також щодо адміністративно-правових заходів запобігання та нейтралізації інформаційних загроз.

Практичне значення одержаних результатів підтверджується їх спрямованістю на вдосконалення нормативно-правового регулювання та

правозастосовної практики у сфері національної безпеки. Результати дослідження можуть бути використані у правотворчості – під час підготовки нових і вдосконалення чинних нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері національної безпеки та діяльність суб'єктів сектору безпеки і оборони; у правозастосуванні – з метою підвищення ефективності діяльності органів державної влади щодо виявлення, оцінки, моніторингу, запобігання та нейтралізації загроз; а також в освітньому процесі під час викладання дисциплін «Адміністративне право», «Національна безпека України», «Адміністративна діяльність суб'єктів публічної влади», «Судові та правоохоронні органи України».

Характеристика основних положень роботи. У дисертаційному дослідженні Калашника А.С. отримано низку науково обґрунтованих результатів, які системно розкривають адміністративно-правову природу реагування на виклики та загрози національній безпеці України.

Здобувач здійснив ґрунтовний аналіз понятійно-категоріального апарату у досліджуваній сфері та переконливо обґрунтував відмінності між поняттями «виклик», «небезпека» і «загроза», запропонувавши цілісний підхід до їх розмежування. Авторське визначення адміністративно-правового реагування структурно відображає його захисний, відновлювальний та превентивний характер, що є методологічно виваженим підходом і дозволяє сформулювати системне уявлення про механізм реагування.

Суттєвий науковий інтерес становить запропонована класифікація суб'єктів адміністративно-правового реагування (загальна, спеціальна та допоміжна компетенція), а також дослідження принципів побудови відповідної системи, зокрема щодо забезпечення єдиного підходу до управління загрозами, інтеграції державних, регіональних та місцевих суб'єктів, розбудови міжвідомчих зв'язків через єдині інформаційно-аналітичні платформи та використання сучасних технологій для прогнозування ризиків.

Особливу наукову та прикладну цінність становлять дослідження інституту паспортизації загроз (підрозділ 3.1) та аналіз місця демократичного цивільного

контролю в системі заходів реагування (підрозділ 3.2). Здобувач переконливо обгрунтовує, що рівень громадянського нагляду в Україні є недооціненим і не має чіткого законодавчого закріплення на відміну від інституційних форм контролю, та пропонує конкретні шляхи вирішення цієї проблеми. Практичну значущість має також дослідження зарубіжного досвіду, за результатами якого здобувач сформулював дев'ять конкретних шляхів імплементації міжнародного досвіду в Україні.

Ступінь обгрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження Калашника А.С. є в цілому обгрунтованими, логічно узгодженими та такими, що спираються на належну теоретичну й емпіричну базу. Здобувач використовує широкий масив нормативних актів, у тому числі Конституції України, законів України, міжнародних договорів, актів Президента та Кабінету Міністрів України, а також законодавство зарубіжних країн; наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених; даних Державної служби статистики України, органів прокуратури, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Національної поліції України, Державної прикордонної служби України, Державного бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки України, Служби безпеки України, Державної митної служби України та інших державних органів.

Висновки роботи послідовно відповідають поставленим завданням, а рекомендації мають прикладний характер і можуть бути використані у діяльності органів державної влади та суб'єктів сектору безпеки і оборони, а також у правотворчій роботі законодавчих і виконавчих органів. У цілому ступінь обгрунтованості положень дисертації можна оцінити як достатньо високий.

Повнота наукових положень дослідження у дисертації та публікаціях.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження знайшли належне відображення у наукових публікаціях здобувача. За темою дисертації опубліковано 4 наукові статті у фахових виданнях України, а також 6 тез доповідей на науково-практичних конференціях різного рівня, зокрема на

міжнародних конференціях «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (ДДУВС, 2023, 2024, 2025 рр.), Всеукраїнських конференціях «Актуальні питання адміністративного права та процесу» (Кропивницький, 2023, 2024 рр.) та інших заходах. У публікаціях послідовно висвітлено ключові аспекти дослідження: поняття та особливості адміністративно-правового реагування, система суб'єктів, форми реагування, моніторинг загроз, інформаційна безпека. Таким чином, вимоги щодо публікаційної підтримки дисертації дотримані.

Відомості про дотримання академічної доброчесності. Під час детального ознайомлення з дисертаційним дослідженням порушень вимог академічної доброчесності не встановлено. Робота виконана самостійно, містить коректне оформлення посилань на використані джерела, а авторські визначення та пропозиції є результатом власного наукового аналізу здобувача.

Результати дисертаційного дослідження Калашника А.С. становлять суттєву наукову цінність та є вагомим внеском у розвиток теорії адміністративного права, зокрема у формування наукових підходів до розуміння механізмів реагування публічної адміністрації на безпекові виклики в умовах збройного конфлікту та у постконфліктний період. Загалом, викладене свідчить про такі позитивні риси рецензованої дисертації, як актуальність, наукова новизна, практична значущість, методологічна обґрунтованість та доступність для сприйняття.

Погоджуючись в цілому із стратегією та тактикою наукового пошуку, у порядку наукової дискусії вважаємо за доцільне виокремити наступні зауваження:

1. Певної конкретизації потребує підхід автора до визначення принципів формування системи суб'єктів адміністративно-правового реагування на виклики та загрози національній безпеці України (підрозділ 2.2), оскільки запропонований перелік охоплює не лише засадничі положення, а й окремі інструментальні, організаційні та технологічні компоненти, що дещо ускладнює сприйняття внутрішньої структури авторської концепції та вимагає більш

чіткого розмежування між принципами, напрямками реалізації та засобами забезпечення відповідної діяльності.

2. Підрозділ 1.1 дисертації містить ґрунтовний опис правової природи, видів і джерел поширення викликів та загроз національній безпеці, однак потребує більш чіткого критеріального розмежування понять «виклик», «небезпека» і «загроза», оскільки без належної диференціації цих категорій дещо ускладнюється подальша побудова цілісного адміністративно-правового механізму реагування.

3. Підрозділ 2.1 переконливо розкриває нормативні засади сучасної системи реагування на виклики та загрози національній безпеці України, однак його наукову цінність посилює більш системне розмежування правових актів за їх юридичною силою, функціональним призначенням і місцем у механізмі адміністративно-правового реагування, оскільки нинішній виклад переважно зосереджений на загальній характеристиці нормативного масиву.

4. У підрозділі 2.3 вдало систематизовано форми та методи адміністративно-правового реагування на виклики та загрози національній безпеці України, однак окремі елементи запропонованої класифікації потребують додаткового уточнення, оскільки частина з них має характер радше напрямів безпекової діяльності або змістовних сфер впливу, ніж власне адміністративно-правових форм реагування у їх класичному доктринальному розумінні.

Загалом, наведені зауваження жодним чином не впливають на загальне позитивне враження від рецензованої роботи. Вони мають на меті лише акцентувати увагу автора на окремих її дискусійних моментах.

Загальний висновок: дисертація Калашника Андрія Сергійовича за темою «Адміністративно-правові засади реагування на виклики та загрози національній безпеці України» являє собою закінчену науково-дослідну працю, що відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана. Дисертація Калашника А.С. є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну та практичну спрямованість, містить низку нових науково-обґрунтованих результатів у галузі адміністративного права, відповідає вимогам наказу МОН України від 12 січня

2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензію підготувала:

**Завідувач Науково-дослідної лабораторії
превентивної діяльності та
соціологічних досліджень
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

Ірина ДРОК

Підпис Дрок І.С. засвідчую:

**Проректор
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

Олександр ЮНІН